

Üstün yetenekli çocuklarla ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi: Sağlık bilimleri örneği

Evaluation of graduate theses about gifted children: Example of health sciences

Ümmüşeyma Sertdemir¹, Rıdvan Karabulut²

¹Malatya Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk Gelişimi Birimi, Malatya, Türkiye
²Kayseri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Kayseri, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye de sağlık bilimleri alanında üstün yetenekli çocuklarla ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yılına, tez türüne, anabilim dalına, yöntemine, örneklem yöntemine, örneklem grubuna, örneklem sayısına, değişkenlere ve yapıldığı ile göre eğilimlerini bütüncül ve kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktır.

Yöntem: Araştırmada tezleri derinlemesine incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılırken analiz aşamasında içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırma 1995-2021 yılları arasında kapsamaktadır. Araştırma verileri YÖK Tez Tarama Merkezi veri tabanında kayıtlı 10 lisansüstü tezdende elde edilmiştir. Toplam 10 tez araştırmaya dâhil edilmiştir.

Bulgular: Araştırma verilerine göre; bu tezlerden 5 tanesi yüksek lisans, 3 tanesi doktora ve 1 tanesi uzmanlık tezidir. Bu lisansüstü tezler araştırma sonucunda çalışmalar en çok yüksek lisans (7) tez türünde verilmiştir. İlk çalışmanın 1995 yılında verilmiş olmasıyla beraber en fazla çalışmanın 2018 yılında (4) yapıldığı görülmüştür. Araştırmada çoğunlukla nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Örneklem seçme yöntemi olarak en fazla basit tesadüfi örneklem (3) yöntemi kullanılmıştır. Örneklem grubunun çoğunluğunu ortaokul çocukları (5) oluşturmuştur. Araştırmada üstün yetenekli çocuklarla beraber; etiketlenme (2), empati (2) ve duygusal zeka (2) değişkenleri ele alınmıştır. Çalışmalar çoğunlukla Ankara (7) ilinin tercih edildiği de ulaşılan sonuçlar arasında yer almaktadır.

Sonuçlar: Araştırma sonucu ülkemizde üstün yetenekli çocuklara yönelik araştırmaların yetersiz olduğu daha fazla çalışmaya gereksinim olduğu göstermiştir.

Anahtar kelimeler: üstün zekâ; yetenekli çocuklar; zihinsel yetenek

ABSTRACT

Aim: As the main purpose of this science, the students targeted in the field of health in Turkey are related to the department, method, sampling method, sample, sample, for example, what kind of appearance is considered and relative with what appears in any way and a sampling method.

Methods: In the research, the document review method, one of the qualitative research methods, was used in order to examine the theses in depth, while content analysis was used in the analysis phase. The research covers the years 1995-2021. Research data were obtained from 10 postgraduate theses registered in the database of YÖK Thesis Search Center. A total of 10 theses were included in the research.

Results: According to the research data; 5 of these theses are master's thesis, 3 of them are doctorate and 1 of them is specialization thesis. As a result of these postgraduate theses research, the studies were mostly given in the postgraduate (7) thesis type. In the research, mostly quantitative research methods were used. The simplest random sampling method (3) was used as the sample selection method. The majority of the sample group consisted of secondary school children (5). In the research with gifted children; labeling (2), empathy (2) and emotional intelligence (2) variables were discussed. It is also among the results that the studies mostly preferred the province of Ankara (7).

Conclusion: The result of the research showed that there is a need for more studies in our country where research on gifted children is insufficient.

Keywords: giftedness; talented children; mental ability

Giriş

Zekâ bireydeki zihin sisteminin ve beynin birbiriyle etkileşimi sonucu ortaya çıkan birden fazla yönü olan olguyken (Ataman, 2012) yetenek, kişinin herhangi bir konuda potansiyel olarak iyi yapabileceği becerileri ifade eder (Altınöz, 2009). Alışılmışta üstün yetenek/zekâ; standardize edilmiş testlerin sonucunda belirlenen bir zekâ puanının (130 ve üzeri IQ) üstü kabul görmüştür (Çitil & Ataman, 2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğine göre; "zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir" (ÖEHY, 2006).

Özel ve üstün yeteneklilik; kişinin kalıtsal niteliklerle var olan ve dış uyarıcılarla gelişen fiziksel gelişim ve büyüme, motor gelişimi, algı- dikkat kontrolü, sentez, analiz, problem çözme gibi zihinsel gelişim, alıcı ve ifade edici dil becerilerinde ilerleme gibi dil gelişim, duygusal, sosyal ve estetik gelişim alanlarından

birinde/birkaçında veya tümünde farklı ölçme araçları ile gözlemlenilen alanındaki uzmanlar tarafından ölçülebilir ve gözlenebilir, akranlarından ileride olması durumudur (Baykoç Dönmez, 2009).

Üstün yetenekli çocuklar ihtiyaçları ve özellikleri yönünden akranlarından farklılık gösterirler (Bekiroğlu & Levent, 2013). Bu bakımdan üstün yetenekli bireylerin özellikleri; Bilişsel gelişim, sosyal duygusal gelişim, kişilik gelişimi ve fiziksel gelişim başlıkları altında incelenmiştir.

Üstün yetenekli/zekâlı çocukların bilişsel özellikleri

Uyarıcılara karşı aşırı duyarlılık, dikkatli ve detaylı gözlem yeteneği, sorgulayıcı ve meraklı bir tutum, hayal gücü yüksek (Baykoç Dönmez, 2009), hızlı ve kolay öğrenme (Çitil & Ataman, 2018).

Üstün yetenekli/zekâlı çocukların sosyal duygusal özellikleri

Adaletsizlik karşısında fazla tahammülsüzlük ve aşırı tepki gösterme, başarılarından zevk alma, iş bilirliği kurma becerisi yüksek ve organizasyon yeteneği ileride olma (Baykoç Dönmez, 2009).

Üstün yetenekli/zekâlı çocukların kişilik özellikleri

Liderlik, meraklılık, kendine has olmak, üretkenlik, otoriterlik, mükemmeliyetçilik (Çitil & Ataman, 2018), kelime hazinesi gelişmiş, kitaplara ve okumaya karşı düşkünlük vardır (Baykoç Dönmez, 2009).

Üstün yetenekli/zekâlı çocukların fiziksel özellikleri

Güzel veya yakışıklı bir fiziki yapıda olma (Ataman, 2004; Çağlar, 2004; Enç, 2005), denge gerektiren işlerde oldukça başarılılardır (Davasıgil, 2004). Akranlarından farklı özelliklere sahip bu bireylerin tanımlama süreci ülkemizde Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) kapsamında değerlendirilmektedir. Tanılama ile ilgili aşamalar BİLSEM yönergesinde (MEB, 2007) belirtilen esaslara göre yapılmaktadır. Bu esaslar; Başvuru aşaması, aday gösterme aşaması, ön değerlendirme, test etme aşaması ve karar verme aşaması başlıkları altında toplanabilir.

Dünya ile ülkemizde üstün yeteneklilerin bütün nüfus içindeki oranları %2 olarak düşünülmektedir. Üstün yetenekli/zekâlı çocuklar farklı zamanda farklı kişilerce sınıflandırılmıştır. Aşağıdaki tablolar bu sınıflandırmalardan bazılarıdır.

Tablo 1. Üstün yetenekliler sınıflandırması (Gross, 2000)

Sınıflandırma	IQ Puanı	Yaygınlık
Hafif düzeyde üstün yetenekliler	115-129	1:40
Normal düzeyde üstün yetenekliler	130-144	1:40-1:1000
Çok üstün yetenekliler	145-159	1:1000-1:10000
Olağanüstü düzeyde üstün yetenekliler	160-179	1:10000-1:1milyon
Dahi seviyesinde üstün yetenekliler	180 ve üzeri	1:1 milyondan daha az

İnsanlar bireysel nitelikleri açısından birbirlerinden farklılık gösterdikleri gibi kişisel yetenekleri ve bilişsel özellikleri açısından da aynı biçimde farklılık gösterirler. Bir başka deyişle çevreden alınan veri ölçüsü ve verilerin alınmasında hız bakımından insanlar arasında farklılıklar vardır. Bu sebeple farklı olan bu kişiler için yetenekleri, ilgileri ve gereksinimleri doğrultusunda özel bir eğitim yapılması gerektiği anlayışı oluşur. Bu anlayış doğrultusunda insanlığın gelişmesinde önem arz eden ve yerüstü kaynakları olarak görülen "Üstün Yetenekli Çocuklar" içinde eğitim ayrı bir önem teşkil etmektedir. Üstün yeteneklilerin/zekâlıların eğitim sürecindeki yerine bakıldığında; geçmişte üstün zekâ gücünü felsefe sisteminde ilk vurgulayan eski Yunan filozofu Platon' dur. Platon'un "Devlet Adamı Felsefesi" adında bir düşüncesi vardır. Ülküsel Devlet isimli yapıtında toplumdaki kişileri altına, gümüşe, tunca ve bakıra benzetmiştir (Özsoy ve ark., 2001). Altın olarak nitelendirdiği kişiler bu toplumda, üstün yetenekli/zekâlı olanları temsil etmektedir. Platon' a göre; geleceğin düşünürlerini oluşturan bu grubun eğitim seviyesinin en üste kadar yükselmeli ve onlara toplum tarafından en iyi eğitim sağlanmalıdır. Günümüz de Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İsrail, Çin, Almanya, Rusya,

Japonya, İngiltere gibi ülkeler başta olmak üzere üstün yeteneklilerin/zekâlıların eğitimi üniversite, özel okul ve vakıflarda yapılmaktadır. 1958 yılında ABD de çıkarılan özel bir yasa ile üstün yeteneklilerin/zekâlıların eğitimi konusunda destek sağlamıştır. Bizde ise Platon' un devlet adamı yetiştirmek amacıyla önerdiği eğitim sistemini Enderun Mektepleri ile ilk kez Osmanlı Devleti olmuştur. Dolayısıyla sistemli olarak üstün yeteneklilerin/zekâlıların eğitim kurumu sistemli olarak dünyada ilk defa Osmanlı Devleti tarafından gerçekleştirilmiştir (Uzun, 2004). Günümüzde üstün yetenekli/ zekâlı çocukların eğitim aldığı merkezler;

Bilim ve Sanat Merkezleri, Fen Liseleri, Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri, Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTOL), Beyazıt Ford Otosan İlköğretim Okulu, Üstün Yetenekliler Eğitim ve Araştırma Merkezi, Anadolu Üniversitesi Üstün Yetenekliler Eğitim Programı (ÜYEP) şeklinde sıralanabilir (Şimşek, 2014). Üstün yetenekli/zekâlı çocuklara yönelik birçok çalışma olmakla beraber sağlık bilimleri alanlarında yapılan çalışmaların yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı, Türkiye de "Sağlık bilimleri alanında üstün yetenekliler" ile ilgili lisansüstü tezlerin çok yönlü incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Çalışmaların yayın yılına göre dağılımı nasıldır?
2. Çalışmaların yapıldığı anabilim dalına göre dağılımı nasıldır?
3. Çalışmaların yapıldığı tez türüne göre dağılımı nasıldır?
4. Çalışmalarda kullanılan yöntemlerin dağılımı nasıldır?
5. Çalışmaların örneklem yöntemine göre dağılımı nasıldır?
6. Çalışmalarda yer verilen örneklem sayısına göre dağılımı nasıldır?
7. Çalışmaların örneklem grubuna göre dağılımı nasıldır?
8. Çalışmaların kullanılan veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?
9. Çalışmalarda üstün yetenekliler/zekâlılar ile birlikte ele alınan değişkenlere göre dağılımı nasıldır?
10. Çalışmaların yapılan il bakımına göre dağılımı nasıldır?

Çalışma sonuçlarının ilgili alanyazında yapılacak olan yeni araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma deseni

Sağlık bilimleri alanında üstün yetenekli/zekâlı çocuklar ilgili lisansüstü araştırmaları incelemeyi amaçlayan bu araştırmada içerik analizi ve doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemi önceden yapılmış araştırmaları veya farklı dokümanları tematik olarak incelemeyi ve sistematik olarak raporlamayı amaçlayan araştırma tekniğidir.

Şimşek ve Yıldırım'a göre (2011); doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan durum, olgu ve olgular hakkında verileri kapsayan yazılı materyallerin analizini içerir. Doküman incelemesinin içerik çözümlemesi ve genel tarama biçiminde iki farklı türü vardır. İçerik çözümlemesi belli bir kitap ya da belgenin belli birtakım niteliklerinin sayısallaştırılarak belirlenmesi gayesiyle yapılır (Karasar, 2005). Yapılan bu araştırmanın amacı da içerik çözümlenmesine uymaktadır.

Veri toplama süreci

Araştırmada verileri toplama tekniği olarak doküman incelemesinden faydalanılmıştır. Araştırmada 'üstün yetenek, üstün zekâ, sağlık bilimleri' anahtar kelimeleri seçilmiştir ve YÖK Tez Tarama Merkezi veri tabanında tarama yapılmıştır. Üstün

zekâ anahtar kelimesi sonuç vermezken diğer anahtar kelimeler sonucunda 10 teze ulaşılmıştır.

Çalışmalar araştırmacılar tarafından belirlenen kategorilere göre incelenip Excel dosyasına kaydedilmiştir.

Çalışma kriterleri:

- Çalışmaya sağlık bilimleri alanında yapılan çalışmalar.
- Ve Türkiye de yapılan çalışmalar araştırmaya dâhil edilmiştir.
- Araştırma YÖK Tez Tarama Merkezi ile kısıtlıdır.

Verilerin analizi

Bu çalışmada betimsel içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından tez türü, yayın yılı, ana bilim dalı, yöntem, örneklem yöntemi, örneklem grubu, örneklem sayısı, veri toplama araçları, birlikte ele alınan değişkenler ve il olmak üzere 10 kategori belirlenmiş ve kategorilere ayrılan veriler grafikler ile ifade edilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın temel amacı, Türkiye'de sağlık bilimleri alanında üstün yetenekli çocuklarla ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yılına, tez türüne, anabilim dalına, yöntemine, örneklem yöntemine, örneklem grubuna, örneklem sayısına, değişkenlere ve yapıldığı ile göre eğilimlerini bütüncül ve kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda bulgular tablolar halinde aşağıdaki şekilde verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaların yazar, yıl, tez türü ve anabilim dalı kategorilerine göre özeti

Yazar	Yıl	Tür	Anabilim Dalı
Kuru, A.	2017	YL	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
Saranlı, A. G.	2011	Doktora	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
Uyaroğlu, B.	2011	YL	Özel Eğitim
Gider, B.	2019	YL	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
Özcan, M.	2018	YL	Beden Eğitimi ve Spor
Tercan, H.	2018	YL	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
Bapoğlu Dümenci, S.	2018	Doktora	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
Yıldız, S.	2018	YL	Hemşirelik
Bencik Kangal, S.	2010	Doktora	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
Dağlıoğlu, H. E.	1995	Uzmanlık	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi

Araştırmaların yıllara göre dağılımı

Veriler incelendiğinde; çalışmalar 1995, 2010, 2017 ve 2019 yıllarında %10 (1'er tane), 2011 yılında %20 (2 tane) ve 2018 yılında %40 (4 tane) oranında tez olduğu görülmüştür. Böylelikle en fazla tezin 2018 yılında yazıldığı görülmüştür.

Araştırmaların tez türüne göre dağılımı

Veriler incelendiğinde; çalışmaların %60'ını (6 tanesi) yüksek lisans, %30'u 3 tanesi doktora ve %10'u (1 tanesi) uzmanlık tezinden oluşmaktadır. Buna göre yüksek lisans seviyesinde yapılan araştırmalar çoğunluğu oluştururken detaylı çalışma yapan ve alana en fazla katkıyı sağlayacak doktora ve uzmanlık seviyesinde olanların %40'lık gibi az bir oranı oluşturması dikkat çekmektedir. Bu veriler, Türkiye'de üstün yetenekliler/zekâlılar ile ilgili olarak doktora ve uzmanlık

seviyesinde oldukça sınırlı sayıda araştırma gerçekleştirildiği görülmüştür.

Araştırmaların anabilim dalına göre dağılımı

Veriler incelendiğinde; çalışmalarda özel eğitim, hemşirelik ve beden eğitimi ve spor anabilim dallarında 1' er tane, çocuk gelişimi ve eğitimi anabilim dalında 7 tane tez olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Araştırmaların yazar, yöntem, örneklem yöntemi, örneklem grubu kategorilerine göre özeti

Yazar	Yöntem	Örneklem Yöntemi	Örneklem Grubu
Kuru, A.	İlişkisel tarama	Küçük grup	10-14 yaş
Saranlı, A. G.	Yarı deneysel desen	Amaçsal	9-11 yaş ve ebeveynler
Uyaroğlu, B.	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş	9- 11 yaş
Gider, B.	Deneysel desen	Rastgele	10 yaş
Özcan, M.	Tarama modeli	Gönüllüler	Öğrenciler
Tercan, H.	Karma	Basit seçkisiz ve amaçsal	10-13 yaş ve ebeveyn
Bapoğlu Dümenci, S.	Karma	Basit tesadüfi	11-12 yaş
Yıldız, S.	Karşılaştırmalı-tanımlayıcı	Örneklem seçimi yapılmamış	8-11 yaş ve ebeveyn
Bencik Kangal, S.	Tarama ve betimsel	Belirtilmemiş	12-13 yaş
Dağlıoğlu, H. E.	Belirtilmemiş	Belirtilmemiş	8,9,10-11 yaş

Araştırmaların yöntemlere göre dağılımı

Veriler incelendiğinde; çalışmaların %20'sinin (2 tanesi) yönteminin belirtilmediği, karma ve tarama betimsel araştırma yöntemlerinden %20'sinin (2'şer tane) ve deneysel desen, ilişkisel tarama, karşılaştırmalı grup tanımlayıcı, tarama modeli ve yarı deneysel desen yöntemlerinden %10'ar (1'er tane) tez olduğu görülmüştür.

Araştırmaların örneklem yöntemi göre dağılımı

Veriler incelendiğinde; çalışmaların %10'unda (1 tanesi) örneklem seçme yoluna gidilmemiş. Amaçsal, basit seçkisiz ve amaçsal, gönüllüler, küçük grup ve rastgele örneklem seçme yöntemlerinden %10'luk (1'er tane), basit tesadüfi örneklem yönteminde %30 (3 tane) tez çalışması olduğu görülmüştür.

Araştırmaların örneklem kademesine göre dağılımı

Veriler incelendiğinde; çalışmaların %10'ununda (1 tanesi) örneklem grubunun belirtilmediği; ortaokul ve lise kademesinde %10 (1 tane), çocuklar ve ebeveynlerle %30 (3 tane), ortaokul kademesinde %50 (5 tane) tez çalışması olduğu görülmüştür.

Araştırmaların örneklem sayısına göre dağılımı

Veriler incelendiğinde; çalışmalarda örneklem sayısı 0-100 arasında olan %40 (4 tane), 101-200 / 201-300 / 301-400 arasında olan %20 (2'şer tane) ve 400 üstü olan %10 (1 tane) çalışma olduğu görülmüştür.

Veri toplama araçlarına göre dağılımı

Veriler incelendiğinde; çalışmaların %70'inin (7 tanesinde) bilgi toplama formu, %20'sinde (2 tanesinde) yarı yapılandırılmış görüşme veri toplama araçları kullanıldığı görülmüştür.

Araştırmaların yapılan illere göre dağılımı

Veriler incelendiğinde; çalışmaların %70'inin (7 tanesi) Ankara, %10'ar (1'er tanesi) İstanbul, Samsun, Kırıkkale illerinde yapıldığı görülmüştür. Bu da çalışmalarda büyük ve merkez illerin önemini göstermiştir.

Tablo 4. Araştırmaların yazar ve birlikte ele alınan değişkenler kategorisine göre özeti

Yazar	Birlikte Ele Alınan Değişkenler
Kuru, A.	Etiketleme durumu, benlik saygısı ve empati düzeyi
Saranlı, A. G.	Aile rehberliği programlarının etkililiği
Uyaroğlu, B.	Empati becerileri, duygusal zekâ düzeyleri, anne baba tutumları
Gider, B.	Bireysel ve işbirlikli dijital öyküleme uygulamaları, yazma performansı ve dil gelişimi
Özcan, M.	Beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlar
Tercan, H.	Etiketleme algıları, duygusal zekâ yeterlilikleri
Bapoğlu Dümenci, S.	Akran ilişkisi, sosyal beceri eğitim programı etkisi
Yıldız, S.	Akranlarının algıladıkları ebeveyn tutumları, psikososyal sorunlar, yaşam kalitesi
Bencik Kangal, S.	Ahlaki yargılarının karşılaştırılması, yaratıcı drama programının çocukların ahlaki yargılarına etkisi
Dağlıoğlu, H. E.	Üstün yetenekli çocukların belirlenmesi

Araştırmaların birlikte ele alınan değişkenlere göre dağılımı

Veriler incelendiğinde, çalışmalarda daha çok etiketlenme durumu, empati becerileri ve duygusal zekâ düzeylerinin üstün yetenekli çocuklara beraber ele alınan değişkenler olduğu görülmüştür.

Tablo 5. Araştırmaların yazar, örneklem sayısı, veri toplama aracı kategorilerine göre özeti

Yazar	Örneklem Sayısı	Veri Toplama Aracı	Yapılan İl
Kuru, A.	366	Kişisel bilgi formu, üstün zekâ etiket etkileri ölçeği, Cooper Smith özsaygı envanteri, KA-Sİ empatik eğitim ölçeği- ergen formu	İstanbul
Saranlı, A. G.	20	Aile bilgi formu, aile değerlendirme ölçeği, Hacettepe ruhsal uyum ölçeği, çocuklar için sosyal desteği değerlendirme ölçeği, üstün yetenekli çocukların ailelerinin eğitim ihtiyaçlarını anlamaya yönelik ihtiyaç analizi soru formu, üstün yetenekli çocukların anne babalarına yönelik odak grup görüşmeleri soru formu	Ankara
Uyaroğlu, B.	156	Kişisel bilgi formu, EQ-NED duygusal zeka ölçeği, çocuklar için empati ölçeği, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu ölçeği	Ankara
Gider, B.	18	Yazma performansı değerlendirme ölçeği, Peabody resim kelime testi	Kırklareli
Özcan, M.	487	Beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutum ölçeği	Samsun
Tercan, H.	130	Bilgi formu, duygusal zekâ yeterliliklerini kullanma sıklığı ölçeği, üstün yeteneklilerin etiketlenme algısını belirleme ölçeği, yarı yapılandırılmış görüşme formu	Ankara
Bapoğlu Dümenci, S.	18	Bilgi formu, akran ilişkileri ölçeği, ihtiyaç belirleme formu, yarı yapılandırılmış görüşme	Ankara
Yıldız, S.	249	Bilgi formu, anne baba tutum ölçeği, resimli psikososyal ve davranış sorunları kontrol listesi, 5-7 ve 8-12 yaş arası çocuklar için yaşam kalitesi ölçeği	Ankara
Bencik Kangal, S.	304	Bilgi formu, ahlaki yargılar envanteri	Ankara
Dağlıoğlu, H. E.	294	Öğretmen gözlem formu, genel yetenek testi, Wisc-r çocuklar için zekâ testi	Ankara

Tartışma

Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğine göre; “*zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir*” (ÖEHY, 2006). Bu doğrultuda bu araştırma da; “Sağlık bilimleri alanında Üstün Yetenekliler” ile ilgili lisansüstü tezlerin yayın yılı, anabilim dalı, tez türü, yöntem, örneklem yöntemi, örneklem sayısı, örneklem grubu, veri toplama araçları, birlikte ele alınan değişkenler ve il bakımında inceleme yapılması amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri incelendiğinde ülkemizde sağlık bilimleri alanında yapılan üstün yetenekli bireylerle alakalı tezlerin çoğunlukla yüksek lisans alanında olduğu görülmüştür.

“*Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü eğitim tezlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi.*” isimli benzer bir çalışma yapan Özenç ve Özenç’te (2013) tez türü bakımından incelediği çalışmada yüksek lisans düzeyinde yapılan tezlerin çoğunlukta olduğunu bulmuştur. Tezlerin çoğunlukla çocuk gelişimi ve eğitimi ana bilim dalında yapıldığı görülmüştür. Özenç ve Özenç’in (2013) “*Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü eğitim tezlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi.*” isimli benzer çalışmasında da aynı sonuca ulaşılmıştır. Sağlık bilimleri alanında yer alan çocuk gelişimi ve eğitimin özel çocuklarla ilgilendiği göz önüne alındığında bu sonuç aslında beklendik bir durumdur. Genellikle 2018 yıllarında yapılan bu araştırmalarda karma ve betimsel araştırma yöntemlerinin çoğunlukla kullanıldığı görülmüştür.

Dağlıoğlu ve Suveren’de (2013) yaptıkları araştırmada, 1992 yılında BİLSEM’lerin kurulmasıyla birlikte üstün yetenekliler alanında yapılan çalışmaların yoğun artış gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmada tez araştırmalarının çoğunlukla

ortaokul kademesinde olduğu görülmüştür. 'Üstün yetenekliler alanında yapılan tezlerin incelemesi' konulu bir başka çalışmada da benzer şekilde çalışmaların çoğunlukla ortaöğretim kademesinde ki bireylerle yapıldığı görülmüştür (Kardeş ve ark., 2018). Üstün yetenekli bireylerle ilgili değerlendirmelerin çoğunlukla IQ testlerini de akademik becerilerinde yoğunlaştığını gördüğümüzde bu sonucunda beklendiği bir durum olduğu görülmüştür. Alt kademelerin değerlendirilmelerinin daha zor olduğu ve buna yönelik ölçekleri az olduğu düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda en çok yüksek lisans (%60) tez türünde çalışma olduğu görülmüştür. İlk çalışma 1995 yılında yapılmakla beraber en fazla 2018 (%40) yılında çalışma yapıldığı görülmüştür. Çalışmaların %70'i çocuk gelişimi ve eğitimi anabilim dalında yapılmıştır. Araştırmalarda 2 tezin yöntemi belirtilmemekle beraber en çok Karma (%20) ve tarama-betimsel (%20) araştırma yöntemleri kullanıldığı görülmüştür. Çalışmalarda örneklem seçme yöntemi olarak en fazla basit tesadüfi (%30) örneklem yöntemi kullanıldığı görülmüştür. Örneklem kademelerine bakıldığında çalışmaların çoğunlukla ortaokul (%50) kademesine yönelik yapıldığı görülmüştür. Örneklem sayıları olarak en fazla 0-100 (%40) arasında kişiyle görüşülmüştür. Üstün yetenekli çocuklara yönelik yapılan çalışmalarda birlikte ele alınan değişkenlerin etiketlenme (%20), duygusal zekâ (%20) ve empati (%20) olduğu görülmüştür. Veri toplama araçlarında en çok bilgi formu (70) olduğu görülmüştür. Çalışmaların daha çok Ankara (%70) ilinde yapıldığı görülmüştür.

Bu sonuçlar doğrultusunda öneriler aşağıda verildiği gibidir:

- Doktora ve uzmanlık alanındaki araştırmacılar bu konuya yönelik araştırmalara araştırmacılar tarafından yönlendirilebilir.
- Sağlık bilimleri alanında yapılan ilk çalışma 1995 olmakla beraber son 3 yılda bu alana yönelik çalışma yapılmadığı ve günümüze kadar 10 tane tez çalışması yapıldığı görülmüştür. Üstün yeteneklilerle ilgili güncel sağlık çalışmaları yetersiz olduğu düşünülmektedir. Alandaki araştırmacıların danışmanlar tarafından yönlendirilebilir.
- Daha çok çocuk gelişimi ve eğitimi alanında çalışmalar yapılmıştır. Diğer alandaki kişilerle multidisipliner çalışmalar yapılabilir.
- Ülkemizin farklı bölgelerinde de üstün yetenekli/zekâlı çocuklar olduğu bilinmektedir. Daha çok Ankara ili odaklı çalışmalara yer verilmiş. Diğer illerimizde de benzeri çalışmalar yapılabilir.

Araştırma tez türü, yayın yılı, ana bilim dalı yöntem, örneklem yöntemi, örneklem grubu, örneklem sayısı, veri toplama araçları, birlikte ele alınan değişkenler ve il açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda ülkemizde bu konuya yönelik araştırmaların yetersiz olduğu daha fazla çalışmaya gereksinim olduğunu göstermiştir.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek

Bu çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Yazar Katkıları

Ü.S.: Tasarım, Veri Toplanması ve Veri Analizi, Metodoloji, Makale Yazımı.

R.K.: Fikir/Tasarım

Kaynaklar

- Ataman, A. (2004). *Özel eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Baykoç Dönmez, N. (2009). *Üstün ve özel yetenekli çocuklar ve eğitimleri*. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Bekiroğlu, A., & Levent, F. (2013). Üstün yeteneklilerin eğitiminde Türkiye için öneriler. *Üstün Yetenekli Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 31-44.
- Çağlar, D. (2004). *Üstün zekâlı çocukların özellikleri. 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Makaleler*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Çitil, M., & Ataman, A. (2018). İlköğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin davranışsal özelliklerinin eğitim ortamlarına yansımaları ve ortaya çıkabilecek sorunlar. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 185-231.
- Dağlıoğlu, H., & Suveren, S. (2013). Okul öncesi dönem üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde öğretmen ve aile görüşleri ile çocukların performanslarının tutarlılığının incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 431-453.
- Enç, M. (2005). *Üstün beyin gücü gelişim ve eğitimleri*. Ankara: Gündüz ve Eğitim Yayıncılık.
- Gross, M. U. M. (2000). *Issues in the cognitive development of exceptionally and profoundly gifted individuals*. In K. A. Heller, F. J. Monks, R.J. Sterberg and R. F. Subotnik (Eds.) *International Handbook of Giftedness and Talent*. Pergamon: Oxford
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kardeş, S., Akman, B., & Yazıcı, D. N. (2018). Üstün yetenekliler alanında yapılmış tezlerin analizi. *Journal of Theoretical Educational Science*, 11(3), 411-430.
- MEB, (2007). *Bilim ve sanat merkezleri yönergesi*. meb.gov.tr adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 25.11.2022
- ÖEHY, (2006). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. 31.05.2006 tarihli ve 26184 sayılı Resmi Gazete. *Ozel_Egitim_Hizmetleri_Yonetmeliği_son.pdf* adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 25.11.2022.
- Özenç, E. G., & Özenç, M. (2013). Türkiye'de üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü eğitim tezlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171(171), 13-28.
- Özsoy, Y., Özyürek, M., & Eripek, S. (2001). *Özel eğitime giriş*. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Şimşek, R. (2014). *Üstün zekâlı ve özel yetenekli çocukların özellikleri, tanımlaması, yönlendirilmesi, eğitimleri*. www.tavsiyeeediyorum.com/makale_13420.htm adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 24.11.2022.
- Uzun, M. (2004). *Üstün yetenekli çocuklar el kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Aydın, M. (2020). *Hemşirelik öğrencilerinin Pediatrik Kardiyopulmoner Resüsitasyon (KPR) eğitiminde simülatör maket kullanımının etkinliğinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Sağlık Bilimleri Üniversitesi.